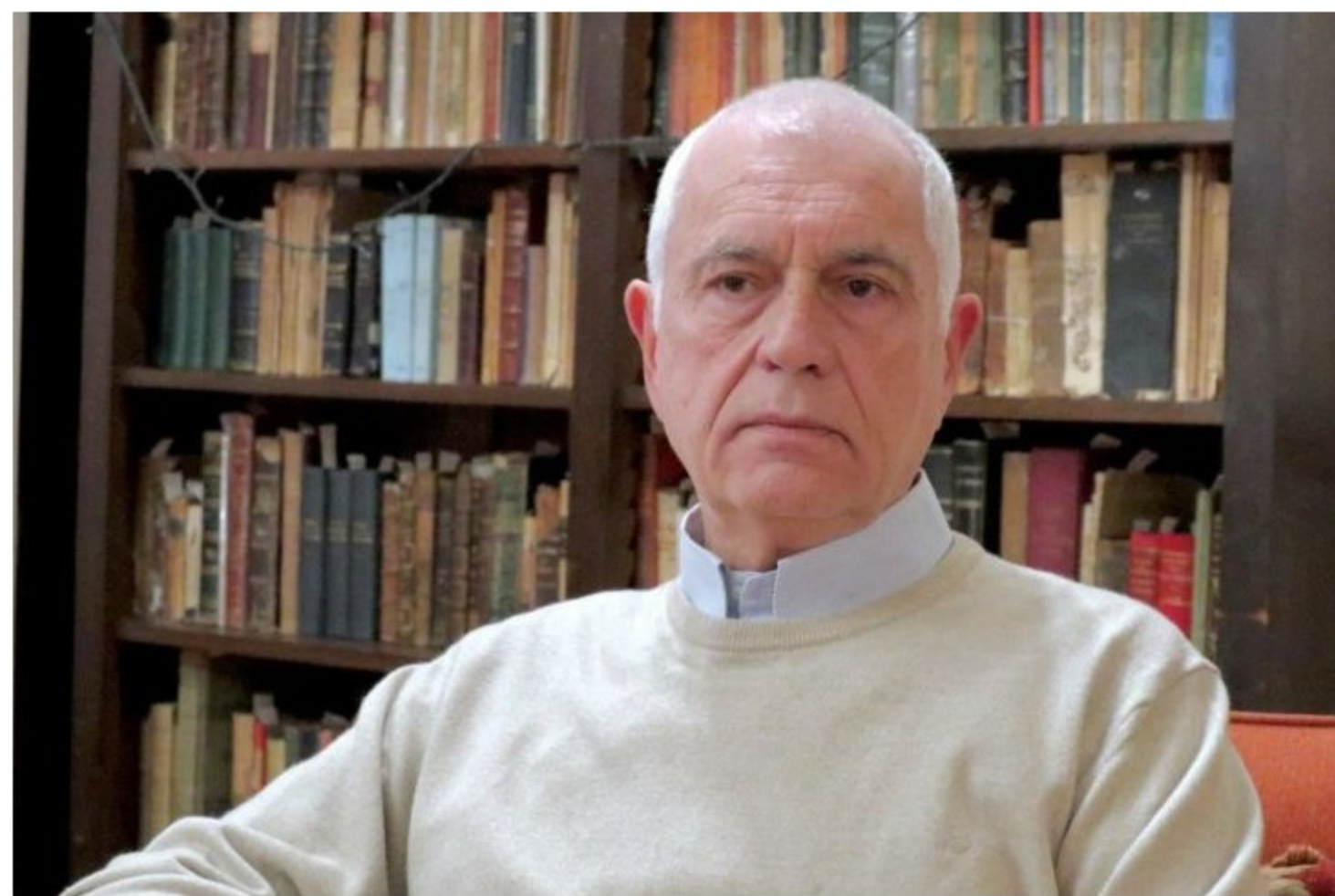

«Οχυρά» του Γιώργου Δουατζή (κριτική) – Ο ποιητής, εκουσίως ανοχύρωτος

25 Ιανουαρίου 2024

983

Για την ποιητική συλλογή του Γιώργου Δουατζή «Οχυρά» (εκδ. Στίξις).

Γράφει η **Κατερίνα Δασκαλάκη**

Κάποτε έδιναν το όνομα «πεζοτραγούδα» σε ένα παρεμφερές είδος ποιητικής γραφής, αλλά, στην συγκεκριμένη περίπτωση, η λέξη δεν λέει ακριβώς αυτό για το οποίο πρόκειται. Θα ήταν πιο δόκιμο, ίσως, να χαρακτηρίσει κανείς τα συγκεκριμένα ποιήματα του Γιώργου Δουατζή κάτι σαν στοχαστικές ασκήσεις ποιητικού βηματισμού σε μονοπάτια πεζού λόγου.

Ο ποιητής τούς έδωσε το όνομα *Oxyra* (εκδ. Στίξις), έτσι σηματοδοτώντας αυτήν την ποιητική συλλογή που συγκεντρώνει σαρανταεννέα άκρως ποιητικά πεζογραφήματα –ή πεζά ποιήματα, όπως θέλετε–, με πλήρη επίγνωση πως, όσα «οχυρά» κι αν προσπαθήσουν να ορθώσουν γύρω τους, οι ποιητές θα μένουν πάντοτε ανοχύρωτοι. Το παραδέχεται κιόλας κατά κάποιον τρόπο όταν γράφει: «Ξεχνούσε, όλο και πιο συχνά, πως οχυρά απόρθητα δεν φτιάχτηκαν ποτέ».

Με το τελευταίο τούτο πόνημα, ο πολυγραφότατος συγγραφέας και ποιητής (κάποτε και δημοσιογράφος στην πρώτη γραμμή: ας μην παραβλέπεται και τούτος ο καθοριστικός παράγοντας στα αντανάκλαστα κάποιων που άλλοτε, σε διαφορετικούς καιρούς, υπηρέτησαν τη γραφή κι απ' αυτό το μετερίζι) κάνει ένα σαφές βήμα παραπέρα.

Απελευθέρωση

Είναι σαν να απελευθερώνεται από κάποια «καλούπια», έτσι όπως εκθέτει σε κοινή θέα και κατά κάποιον τρόπο τα κατονομάζει κιόλας τα δικά του «οχυρά», που θα μπορούσε κανείς πολύ εύκολα να τα δει και σαν αναχώματα απέναντι σε μια όλο και πιο πεζή, όλο και πιο γκριζα, όλο και λιγότερο ποιητική πραγματικότητα.

Αναχώματα, λοιπόν; Και ναι, και όχι. Με δεδομένο ότι για την ποίηση και για τον ποιητή μείζον αίτημα παραμένει εκείνο το πασίγνωστο –και όχι πάντοτε σωστά ερμηνευμένο– να πει «τι βλέπει στον αιώνα του», εδώ ο αναγνώστης, πέρα από την διεισδυτική ματιά και το αιμάσσον αποτύπωμα της εποχής, διότι εντέλει περί αυτού πρόκειται, θα συναντήσει και την εναγώνια ποιητική απόπειρα κάποιων απαντήσεων. Κι αν αυτές δεν εμφανίζονται εκ πρώτης όψεως ούτε ιλαρές, ούτε αισιόδοξες (καμιά φορά ούτε εφικτές), είναι ωστόσο κατά κάποιον παράδοξο τρόπο ενθαρρυντικές.

Αυτό που διακρίνει ο ποιητής δεν είναι άλλο από τη βία της εποχής, τα «πυρά των μικρόψυχων», τον «πόλεμο», τους «δυστυχείς επιτυχημένους που ξέχασαν την ευτυχία».

Αυτό που διακρίνει ο ποιητής δεν είναι άλλο από τη βία της εποχής, τα «πυρά των μικρόψυχων», τον «πόλεμο», τους «δυστυχείς επιτυχημένους που ξέχασαν την ευτυχία», αλλά ακόμη κι έναν «εαυτό» σαν «μέγα ανταγωνιστή», τις «αδιέξοδες στιγμές», που μπορεί και να αποδεικνύονται εντέλει και οι πλέον παραγωγικές.

Λοιπόν, πού βρίσκεται το ενθαρρυντικό; Μα, ακριβώς στην εμμονή της ποιητικής δημιουργίας που εύκολα αναγνωρίζεται ως το μέγα, το κατεξοχήν οχυρό, της έτσι κι αλλιώς ανοχύρωτης ζωής μας. Του καθενός μας της ζωής, και πάνω απ' όλα εκείνων που δεν την υποψιάζονται τέτοια. Όχι, δεν είναι ανάγκη να γεννιέται κανείς ποιητής για να μπορεί να επικαλείται τα οχυρά της ποίησης. Την ίδια «οχύρωση» μπορεί να αναζητήσει ο οποιοσδήποτε ευαίσθητοποιημένος και ανικανοποίητος, ο κάθε παραγωγικά ανήσυχος, αναζητώντας καταφύγιο ακριβώς στο έργο των ποιητών.

Έστω κι αν ο κόσμος μας μοιάζει όλο και περισσότερο να στερεύει από ποιητικότητα. Στην σελίδα 30 της νέας αυτής ποιητικής του συλλογής, ο Γιώργος Δουατζής αποτολμά ένα «Πιστεύω» που απευθύνεται «σ'εκείνον τον άνθρωπο» που... Είναι δεκατέσσερα, μετρημένα ένα προς ένα, αυτά τα «που» – έτσι όπως τα αξιώνει ο ποιητής. Ένα δείγμα:

«-που δεν είναι οπαδός αλλά συνοδοιπόρος, δεν έχει είδωλα αλλά ιδανικά, δεν προσκυνά, δεν σκύβει, σκάβει τη γη με τη ματιά στον ουρανό [...]

-που μένει ορθός σε καταγίδες, αγωνίζεται για έναν καλύτερο κόσμο ανιδιοτελώς, μάχεται για την αξιοπρέπεια του πολίτη, λειτουργεί ισομερώς ανάμεσα σε λογική και συναίσθημα [...]

-που δεν ζει με βεβαιότητες, δέχεται το ευάλωτο κάθε αλήθειας και την αναθεώρησή της, αρνούμενος το αλάθητο και τη μοναδικότητα της άποψής του [...]

-που μάχεται τη λογική του ισχυρότερου, της ζούγκλας, του πολέμου, με ανιδιοτέλεια και δίψα για ειρήνη»

Εν κατακλείδι, αυτή η «ομολογία της πίστεως» απευθύνεται: «στον άνθρωπο της αυτοκριτικής, της ενδοσκόπησης, των απολογισμών, των άφοβων μπροστά στις αναμνήσεις, που δεν νοσταλγούν παρά το μέλλον, όσο αυτό τους χαρίζεται».

Ακόμα κι αν διακρίνει κανείς στο σημείο αυτό ένα μικρό κλείσιμο ματιού στον, προσφιλή στον ποιητή, Κώστα Αξελό, θα πρέπει να σκεφτεί ότι η δική του «νοσταλγία για το μέλλον» προβαλλόταν σε όλο το βάθος χρόνου του πεπερασμένου κόσμου μας και δεν ήταν ανθρωποκεντρική. Αντίθετα, ο ποιητής, βλέποντας τόσο ψηλά τον «πήχυ» στον άνθρωπο, κάνει να μοιάζει σχεδόν πιο εύκολη η πίστη σε έναν ή στον Θεό.

Ο ανθρωπισμός

Κατά κάποιον τρόπο, εκεί τοποθετείται ίσως και το κέντρο αυτής της εγνωσμένης ποίησης: σε έναν απέλπιδα σχεδόν ανθρωπισμό, στην αναζήτηση ενός ανθρώπου που δεν υπάρχει (ως προς τούτο ο ποιητής δεν τρέφει αυταπάτες, δίνει όμως τόπο σ' ενός είδους προσδοκία), αλλά του οποίου προβάλλονται με (ουτοπική;) ενάργεια οι ιδανικές προδιαγραφές. Το ίδιο όπως – καταγγελτικά – προβάλλονται και οι μικρότητές του, οι κακίες του, οι εγωίσοί του, οι ματαιότητές του, όπως και οι ματαιώσεις του:

«Απολαύστε όσο είναι καιρός την κατανάλωση, την απληστία στις απρόσωπες οικονομίες της αγοράς, με μόνους ρυθμιστές ζωής την προσφορά, τη ζήτηση. Αυτορυθμίζεται η αγορά, η ζωή αυτορυθμίζεται, είπαν».

Κι αυτά όλα – και άλλα πολλά σχετικά – συμβαίνουν σαν κανείς να μην συλλογίζεται ότι

«Ερχεται η ώρα, η στιγμή, που κάποιος θα είναι ο τελευταίος άνθρωπος σε τούτον τον πλανήτη».

Η συγκεκριμένη βεβαιότητα ακολουθείται πάραυτα από μια (ρητορική μάλλον) «αναρώτηση»:

«αν είναι στη φύση του ανθρώπου να αφαιρεί ζωή ομοειδών, να τραυματίζει τον πλανήτη, σ'ένα σαρκίο να χωρά τα πάντα, ποιητές, αρένες, γκιλοτίνες, Αουσβιτς, έρωτες, δολοφονίες, θρησκείες, φονικές σταυροφορίες, πλουτισμό, ανέστιους, χαμέρπεια, αξιοπρέπεια, εγώ, ανυπαρξία, υποταγή και προδοσία».

Λοιπόν, τι; Ακόμη κι αν η απάντηση δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη, ακόμη κι αν υπάρχουν περισσότεροι από ένας τρόποι για να προσεγγίσει κανείς την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης που μοιάζει τόσο να τυραννεί στην ωριμότητά του τον ποιητή, θα ήταν λάθος αν κατέληγε κανείς στο συμπέρασμα ότι από το βιβλίο αυτό λείπουν οι προτάσεις και οι ασφαλιστικές δικλείδες.

Ο έρωτας και η αγάπη

Η καλύτερα, η πρόταση (που δεν προβάλλεται ξεκάθαρα, αλλά που διατρέχει τις σελίδες του από την αρχή μέχρι το τέλος, τις περισσότερες φορές μ' έναν ποιητικότατο και άρρητο τρόπο. Κι αυτή δεν είναι άλλη από τον έρωτα, την αγάπη. Ο ποιητής μπορεί να την διαλαλεί σε κάθε στιγμή, ακόμη και αν οι ποιητές «τον σκελετό μιας εγκαταλειμμένης ομπρέλας» περπατώντας σ' έναν «νέο δρόμο» που του δείχνει «το ολόγιομο φεγγάρι» και να ομολογεί:

«Προτιμώ...

Να σε κοιτάζω βαθιά στα μάτια, να στοχάζομαι, να ονειρεύομαι ευτυχισμένος, παρά πετυχημένος να μετρώ ευρώ»

Επειδή οι λέξεις χρωματίζονται κι αυτές απ' την αγάπη, γίνονται «πορφυρές στην αγκαλιά του έρωτα» και «φτάνουν στο ολόλευκο όταν κοπάσει η έκσταση»: οι λέξεις όπου «αγκαλιάζονται γλώσσα και βίωμα μέσα σε μία φράση».

Κι αν η εποχή μοιάζει να χάνει την ποιητική της μνήμη, κι αν η καθημερινότητα δείχνει να αναιρεί κάθε ποιητικότητα της ζωής, οι λέξεις δείχνουν μια παράδοξη εμμονή: Μια δοξαριά στον άνεμο η γραφή, μα μην ανησυχείς, φτάνει σε εκείνους που ζητούν προσκέφαλα ποιητικά κι έναν αθώο ύπνο.

